

ДЕМІНУТИВИ – КОМПОНЕНТИ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ В РОМАНІ ЛОНГА

Інеса Макар

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Демінутиви привертають увагу мовознавців та дослідників різних мов як клас лексики, що виражає значення зменшеності і здебільшого супроводжується суб'єктивною оцінкою, позитивною або рідше негативною. Щодо стилістичної характеристики демінутивів, то вони характерні передусім для народно-розмовної мови, звідки потрапляють у твори художньої літератури. За допомогою суфіксів цієї категорії створюється колорит ліричності, пестливості та інших відтінків емоційної оцінки предмета або явища, означеного основою суфіксованого слова. Демінутивовані іменники не були ще предметом спеціального аналізу на основі давньогрецької мови, у чому вбачаємо *актуальність* нашої теми дослідження.

У давньогрецькому романі кінця II ст. н. е. Лонга „Дафніс і Хлоя” ми зафіксували іменники із суфіксами зменшеності-пестливості *-ι(ον)* та *-ίσκ(ος)*.

До першої групи належать такі іменники: *τό βοτρυίδιον* – *виноградне гроно* (від *ὁ βότρυς* „виноград”); *τό ἡμιθώρακιον* – *невеликий панцир* (від *ὁ ἡμιθώραξ* „панцир”); *τό θυγάτριον* – *донечка* (від *ἡ θυγάτηρ* „дочка”); *τό κλυδώνιον* – *невелика буря* (від *ὁ κλύδων* „приплив хвиль”); лексема *τό κριθίον* – *маленький ячмінь* (від *ἡ κριθή* „ячмінь”); *τό μεϊράκιον* – *хлопчик* від 14 до 20 років (від *ὁ μεϊραξ* „хлопець, юнак”); *τό ξιφίδιον* – *кинжалик, короткий меч* (від *τό ξίφος* „меч”); *τό παιδίον* – *дитя, дитинка* (від *ὁ παῖς* „дитина”); *τό τοξάριον* – *невеликий лук* (від *τό τόξον* „лук”); *τό χλανίδιον* – *плащик* (від *ἡ χλανίς* „хланіда, плащ”).

Зменшено-пестливий суфікс *-ι(ον)* перетворює іменники всіх трьох граматичних родів (чоловічого, жіночого та середнього) в іменники середнього роду. Письменник використовує паралельно демінутивні назви з непохідними. Наприклад, у тексті роману слово *τό παιδίον* вжито 29 разів, а *ὁ παῖς* – 28; іменник *τό θυγάτριον* 6 разів, тоді як слово *ἡ θυγάτηρ* вжито 5 разів

лише у III-IV книзі роману відповідно до віку Хлої. Паралельно вживає автор і слова τό κλυδώνιον (2,14,1) та ὁ κλύδων (1,30,2). Проте лексеми τό ἡμιθωράκιον, τό μεираάκιον, τό ξιφίδιον, τό τοξάριον та τό χλανίδιον зафіксовані лише в демінутивній формі.

Один раз фіксуємо в тексті роману зменшено-пестливу форму від імені одного з другорядних героїв роману ὁ Γνάθων (Гнафон). Семантика цього імені походить від назви частини людського тіла ἡ γνάθος, що означає „щелепа”, „щока”. Його ім'я містить конотацію, указуючи на ненаситну людину з яскраво вираженими тваринними інстинктами. Зменшено-пестливлю формою Γναθωνάριον (Гнафончик) герой називає себе самого: σὺ δὲ οὐκέτι καλέσεις Γναθωνάριον, ὥσπερ εἰώθεις παίζων ἀεί (4,16,3-4) – *і ти ніколи вже не назовеш мене Гнафончиком, як ти завжди робив це жартома.*

До другої групи демінутивів належать іменники чоловічого роду, що означають осіб (ὁ μεираάκιος – хлопчик (від ὁ μεῖραξ „хлопець, юнак”); οἱ νεανίσκοι – юнаки (від ὁ νεανίας „молода людина, юнак”) та предмети (ὁ στεφανάκιος – віночок (від ὁ στέφανος „вінок”), ὁ τυρίσκιος – сирочок (від ὁ τυρός „сир”), ὁ χιτωνάκιος – короткий хітон (від ὁ χιτών „хітон”).

У мові роману ми зафіксували демінутив на позначення маленького хлопчика з двома суфіксами -ι(ον) та -ίσκος(ος) від тієї самої основи: τό μεираάκιον (вжито 8 разів) та ὁ μεираάκιος (вжито 1 раз). Частіше письменник використовує слово ὁ στέφανος (5 разів), рідше – ὁ στεφανάκιος (2 рази), так само, як і слово ὁ τυρός (5 разів), а слово ὁ τυρίσκιος вжито один раз, щоб уяскравити особливе улесливе ставлення Доркона до батька Хлої, порівняймо: ὁ δὲ Δόρκων ὁ βουκόλος, ὁ τῆς Χλόης ἐραστής, ... πρόσεισιν αὐτῶ μετὰ τυρίσκων τινῶν γεννικῶν, καὶ τοὺς μὲν δῶρον εἶναι δίδωσι πάλαι φίλος ὢν (1,19,1) – *а Доркон-волопас, закоханий у Хлою, ... приніс йому декілька пишних сирочків і подарував, наче будучи давнім приятелем.*

Отже, здійснений аналіз іменників-демінутивів доводить, що не будучи домінантною рисою ідіостилю Лонга, вони, тим не менше, виявляють себе як яскраві компоненти мовної картини світу давньогрецького письменника.